

PATVIRTINTA

Raseinių rajono savivaldybės tarybos
2023 m. vasario d. sprendimu Nr.

**RASEINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS
STEBĖSENOS 2021 M. ATASKAITA**

TURINYS

<u>IVADAS</u>	3
<u>1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA</u>	4
<u>2. BENDROJI DALIS</u>	6
<u>2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“)</u> ..	6
<u>3. SPECIALIOJI DALIS</u>	13
<u>3.1. Savivaldybės prioritetinių problemų analizė</u>	13
<u>3.1.1. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų</u>	13
<u>3.1.2. Paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų</u>	14
<u>3.1.3. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų</u>	15
<u>4. IŠVADOS</u>	20
<u>5. REKOMENDACIJOS</u>	21

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Raseinių r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014 – 2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt.

1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Raseinių rajono savivaldybėje 2021 m. pradžioje gyveno 31192 gyventojai, 2020 m. – 31230, 2019 m. – 31921. 2021 m. lyginant su 2020 m. gyventojų skaičius sumažėjo 38 gyventojais. Raseinių rajone vyrai sudarė 46,6 proc., moterys 53,4 proc. 2021 m. vertinant Raseinių rajono savivaldybę daugiau gyventojų gyveno kaime (59,6 proc.) nei mieste (40,4 proc.).

Stebint gyventojų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, pastebima, kad nuo 2015 m. Raseinių rajone mažėja vaikų iki 17 m. procentinė dalis. 2021 m. nežymiai sumažėjo 45 – 64 m. amžiaus bei pagyvenusių (65 ir vyresni) žmonių dalis ir padidėjo 18–44 m. amžiaus gyventojų procentinė dalis (1 lentelė).

1 lentelė. Raseinių rajono gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.) 2015–2021 metais

Amžiaus grupės	Metai						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0–17 metų	17,7	17,4	17,2	17,0	16,7	16,6	15,8
18–44 metų	32,0	31,5	30,6	29,9	29,3	28,9	30,6
45–64 metų	28,7	29,3	30,0	30,6	31,1	31,4	31,2
65 metų ir vyresni	21,6	21,8	22,2	22,6	22,9	23,1	22,4

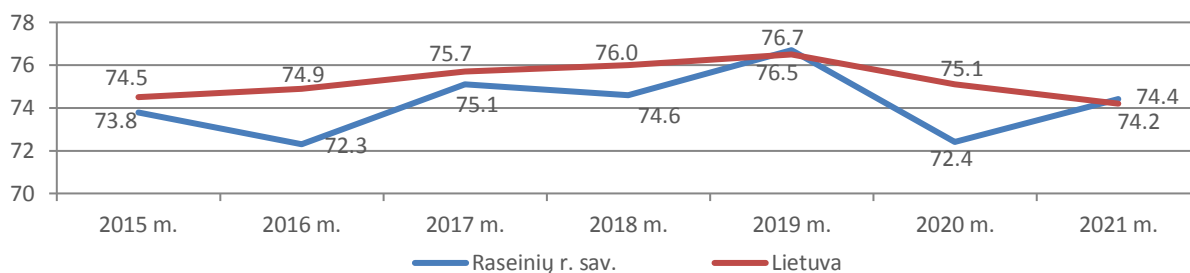
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2021 m. Raseinių rajone gimė 192 kūdikiai, 47 kūdikiais mažiau nei 2020 m. Raseinių rajone 2021 m. mirė 581 gyventojas (281 vyras ir 300 moterų), 2020 m. – 637, 2019 m. – 511. 2021 m. lyginant su 2020 m. mirusiųjų skaičius sumažėjo 56 asmenimis. 20,7 proc. mirusių asmenų buvo jaunesni nei 65 m., beveik pusė (48,0 proc.) mirė būdami 65–84 metų, daugiau kaip trečdalis (31,3 proc.) – 85 m. ir vyresni.

Šie rodikliai rodo, kad 2021 m. rajone mirtingumas sumažėjo. 2021 metais Raseinių rajone natūralus gyventojų prieaugis buvo -12,6/1000 gyv., mirtingumas – 18,8/1000 gyv. (2020 m. – 20,6/1000 gyv.), gimstamumas – 6,2/1000 gyv. (2020 m. – 7,7/1000 gyv.).

Penkios pagrindinės mirties priežastys – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, COVID-19 liga, išorinės mirties priežastys ir virškinimo sistemos ligos sudarė 92,4 proc. visų mirties priežasčių. Nuo kraujotakos sistemos ligų mirė daugiau kaip pusė, t. y. 53,9 proc. visų mirusiųjų (313 mirčių), nuo piktybinių navikų – 16,2 proc. (94 mirtys), nuo COVID-19 ligos – 13,6 proc. (79 mirtys), dėl išorinių mirties priežasčių – 5,3 proc. (31 mirtis) ir nuo virškinimo sistemos ligų – 3,4 proc. (20 mirčių) visų mirusiųjų.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (VGT) – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės Lietuvoje dinamika rodo, kad gyventojų gyvenimo trukmė nuolat ilgėjo iki 2019 m., o pastaruosius du metus – trumpėjo, Raseinių rajone – kito netolygiai. 2021 m. Raseinių rajono savivaldybėje VGT buvo 74,4 m., Lietuvos vidurkis -74,2 m. Tai reiškia, kad Raseinių r. gyventojų VGT buvo 0,2 metais ilgesnė už šalies vidurkį (1 pav.).

1 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Raseinių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2015–2021 metais

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Stebint santuokų ir ištuokų rodiklius pastebėta, kad 2021 m. Raseinių rajone santuokų rodiklis (5,0/1000 gyv.) buvo didesnis nei ištuokų (2,5/1000 gyv.). 2021 metais Raseinių rajono savivaldybėje įregistruotų santuokų ir ištuokų skaičius neženkliai padidėjo, santuokų iki 155 (2020 m. – 140), ištuokų - 78 (2020 m. – 70).

Socioekonominė situacija savivaldybėje

2021 m., lyginant su 2020 m., Raseinių rajono savivaldybėje padidėjo registruoto nedarbo lygis (atitinkamai 14,7 proc. ir 14,3 proc.). 2021 m. registruoto nedarbo lygio rodiklis Raseinių rajono savivaldybėje buvo didesnis, lyginant su bendru Lietuvos rodikliu (13,0 proc.). Analizuojant gyventojų padarytas nusikalstamas veikas, susijusias su narkotikais, 2021 m. stebimas mažėjimas, lyginant su 2020 m. (45,7/100 000 gyv. ir 52,0/100 000 gyv.), taip pat Raseinių rajone šis rodiklis buvo mažesnis, lyginant su bendru Lietuvos rodikliu (82,8/100 000 gyv.). Įtariamų nepilnamečių skaičius Raseinių rajone, padariusių nusikalstamas veikas 2021 m. ženkliai sumažėjo, lyginant su 2020 m. (974,0/100 000 vaikų ir 1788,6/100 000 vaikų), tačiau šis rodiklis buvo didesnis nei bendras Lietuvos vidurkis (669,7/100 000 vaikų). 2021 m., lyginant su 2020 m., Raseinių rajone sumažėjo gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai (173,6 gyv./licencijai ir 174,7 gyv./licencijai), tai rodo, kad padidėjo tabako gaminių prieinamumas rajone, taip pat rajono rodiklis išlieka blogesnis nei bendras Lietuvos vidurkis (199,2 gyv./licencijai). Taip pat sumažėjo gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai (203,3 gyv./licencijai ir 206,1 gyv./licencijai), tai rodo padidėjusį alkoholinių gėrimų prieinamumą rajone, tačiau Raseinių rajono rodiklis yra geresnis nei bendras Lietuvos vidurkis (175,2 gyv./licencijai).

2. BENDROJI DALIS

2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Raseinių rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**;

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**;

- likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Raseinių rajono gyventojų sveikatos ar su sveikata susijusios stebėsenos ataskaitoje analizuojamų metų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 2 lentelėje „*Raseinių rajono savivaldybės sveikatos ar su sveikata susijusių rodiklių profilis*“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais, buvo pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prastesnė lyginant su šalies reikšmėmis. Sudarius Raseinių rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą, buvo atlikta atrinktų rodiklių detalesnė analizė ir vertinimas (žr. „Specialioji dalis“).

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrajame stulpelyje* pateikiamas atvejų skaičius savivaldybėje, *trečiajame* – Raseinių rajonosavivaldybės rodiklio reikšmė, *ketvirtajame* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *penktajame* – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *šeštajam* – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *septintajame* – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės rodiklio vietos tarp visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

2 lentelė. Raseinių rajono savivaldybės sveikatos ar su sveikata susijusių rodiklių profilis

RODIKLIS	Atvejų skaičius savivaldybėje		Savivaldybės rodiklis		Lietuvos rodiklis	Mažiausia rodiklio reikšmė	Didžiausia rodiklio reikšmė	Santykis: savivaldybė/Lietuva		
	2020 m.	2021 m.	2020 m.	2021 m.	2021 m.	2021m.	2021 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
1	2		3		4	5	6	7		
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai.										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	72	74	72,4	74,4	74,2	68,5	81,7	1,00	0,96	1,00
Išvengiamas mirtingumas	193	153	30,3	26,3	27,2	19,5	34,0	1,01	0,98	0,97
1. TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. uždavinys – sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Mirtingumas dėl savižudybių / standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-84) 100 000 gyventojų	15	9	48,5/54,9*	29,1/25,0*	20,1/19,0*	0,0	68,1	1,48	2,24	1,45
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	10	9	32,3	29,1	37,3	0,0	65,7	1,02	0,94	0,78
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	114	108	44,8	42,2	64,4	42,1	232,7	0,52	0,58	0,66
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyventojų	Naikinamas soc. rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir apskaitos tvarka									
Ilgalaikio nedarbo lygis	636	1056	3,4	5,7	5,0	1,5	13,1	1,20	1,31	1,14
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų	-622	-572	-20,1	-18,5	-1,7	-27,8	78,3	-21,9	-33,50	10,88
1.2. uždavinys - sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										

3. TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą										
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotikų ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą										
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu / standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0	1	0,0/0,0*	3,2/2,5*	2,8/2,9*	0,0	15,4	0,00	0,00	1,14
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu / standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	8	6	25,9/23,2*	19,4/19,9*	24,1/22,9*	0,0	80,0	0,50	1,19	0,80
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	16	14	51,7	45,3	82,7	0,0	460,0	0,60	0,69	0,55
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	30919	30906	174,7	173,6	199,2	69,4	388,4	0,86	0,87	0,87
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	30919	30906	206,1	203,3	175,2	35,1	359,7	1,22	1,19	1,16
3.2. uždavinys - skatinti sveikos mitybos įpročius										
Kūdikų, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	50	43	37,0	25,1	36,2	1,5	63,1	0,80	0,80	0,70
4. TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius										
4.1. uždavinys - užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyventojų	730	652	23,6	21,1	14,8	10,1	29,7	1,37	1,32	1,42
Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų	36	60	1,4	2,3	1,6	0,7	3,0	0,98	0,88	1,44
4.2. uždavinys - plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	194	190	2,6	2,8	1,8	1,6	6,8	1,34	1,53	1,56
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	23	20	7,4	6,5	7,3	2,8	14,1	1,03	1,03	0,89
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	283216	318163	9,2	10,3	8,8	6,5	11,5	1,12	1,15	1,17
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų. (nauji atvejai)	0	1	0,0	3,2	2,4	0,0	15,6	0,96	0,00	1,33
Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (A50-64), rodiklis 10 000 gyventojų	1	1	0,3	0,3	1,7	0,0	4,8	0,46	0,20	0,18
4.3. uždavinys - pagerinti motinos ir vaiko sveikatą										
Kūdikų (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	1	0	4,2	0,0	3,1	0,0	32,3	0,0	1,50	0,00
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys	232	210	92,4	92,9	88,2	65,6	100,0	1,00	1,03	1,05
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielite ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepavimo apimtys	193	198	93,2	94,7	89,4	63,0	98,2	1,04	1,02	1,06

Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	131	168	5,8	7,5	11,4	1,8	48,8	0,61	0,60	0,66
Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	302	602	18,8	24,7	22,7	10,1	36,3	0,82	0,89	1,09
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų	4	3	8,5	6,4	2,7	0,0	12,4	1,58	2,93	2,37
4.4. uždavinys - stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę										
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų / standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	358	313	1157,9/932,2*	1012,7/843,6*	820,3/805,1*	399,4	1517,9	1,28	1,41	1,23
Mirtingumas nuo piktybinių navikų / standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyventojų	88	84	284,6/241,4*	271,8/223,0*	275,9/259,5*	133,1	429,8	1,12	0,97	0,99
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų / standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	59	68	190,8/144,9*	220,0/173,5*	186,1/180,8*	82,2	500,2	1,28	1,02	1,18
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	116	192	37,5	62,1	69,4	38,2	99,9	1,02	0,75	0,89
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	1691	1362	33,8	27,3	45,5	11,2	61,9	0,89	0,74	0,60
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	3877	3988	56,8	58,2	53,4	33,5	74,4	1,14	1,09	1,09
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	4553	4321	41,9	39,8	48,1	24,2	67,2	1,03	0,87	0,83
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	2029	3135	28,9	45,3	47,2	24,8	70,0	0,94	0,81	0,96

*Standartizuotas rodiklis. Standartizacija (angl. standardization) – paprastai taikoma aprašant mirtingumą, sergamumą ir ligų paplitimą įvairiose populiacijose arba įvairiais laikotarpiais. Kaip žinoma, šiems rodikliams didelę įtaką gali daryti nemažai veiksnių – gyventojų amžiaus struktūra, vyrų ir moterų santykis populiacijoje, populiacijų rasiniai ar tautiniai skirtumai ir pan. Darydami poveikį gyventojų sveikatos būklės rodikliams šie veiksniai apibendrintai vadinami iškraipančiais veiksniais (angl. confounders), dėl kurių tampa labai sunku objektyviai palyginti įvairias populiacijas.

Remiantis 2 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matyti, kad:

- 13 rodiklių reikšmių yra geresnės už Lietuvos vidurkį (**žalioji zona**):
  - Išvengiamas mirtingumas;
  - Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų;
  - Sergamumas tuberkulioze 10 000 gyventojų;
  - Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis 10 000 gyventojų;
  - Mirtingumas dėl nukritimo 100 000 gyventojų;
  - Mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyventojų;
  - Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyventojų;
  - Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius 10 000 gyventojų;
  - Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui;
  - Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui;
  - Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių;
  - 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinas (3 dozės) skiepavimo apimtys;
  - Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje.
- 5 rodiklio reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (**raudonoji zona**):
  - Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų;
  - Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyventojų;
  - Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų;
  - Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų;
  - Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje.
- Likusios rodiklių reikšmės patenka į vidutinę, geltonąją zoną.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais, buvo pasirinktos 3 pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės iš raudonosios zonos. Prioritetas suteiktas toms savivaldybės problemoms, kurių santykis didžiausias lyginant su Lietuvos vidurkiu.

Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

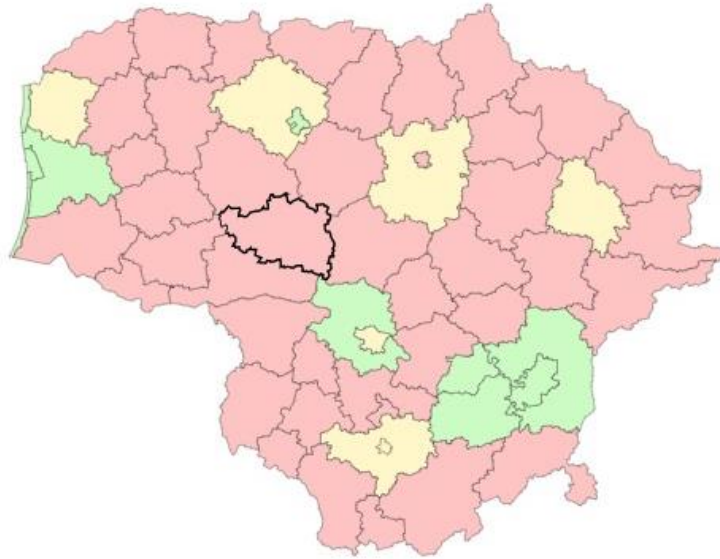
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų;
- Paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų;
- Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų.

3. SPECIALIOJI DALIS.

3.1. Savivaldybės prioritetinių problemų analizė

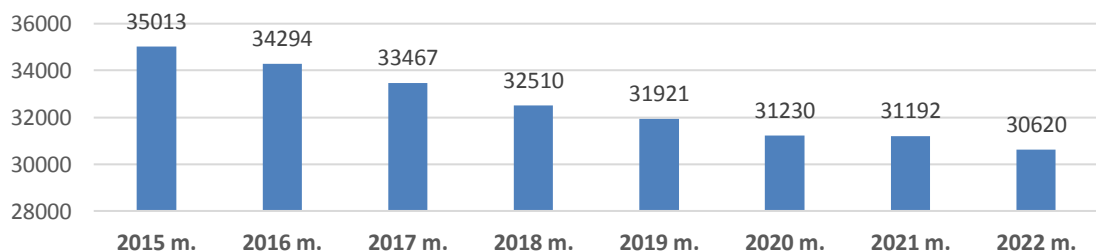
3.1.1. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų

Gyventojų skaičius – tai išvestinis demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo bei migracijos) rodiklis. Lietuvoje 2021 m. gyventojų skaičius sumažėjo 1,7 asmens 1000 gyv. Savivaldybėse gyventojų skaičius kito ne vienodai. Daugelyje savivaldybių gyventojų skaičius sumažėjo, tarp jų ir Raseinių rajono savivaldybėje (2 pav.). Gyventojų skaičiaus pokyčiui savivaldybėse turi įtakos ne tik emigracija, bet ir migracija šalies viduje. 2021 m. Lietuvoje daugiau gyventojų migravo iš miesto į kaimą (24 327) nei atvirkščiai – iš kaimo į miestą (20 147).

2 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. 2021 metais
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

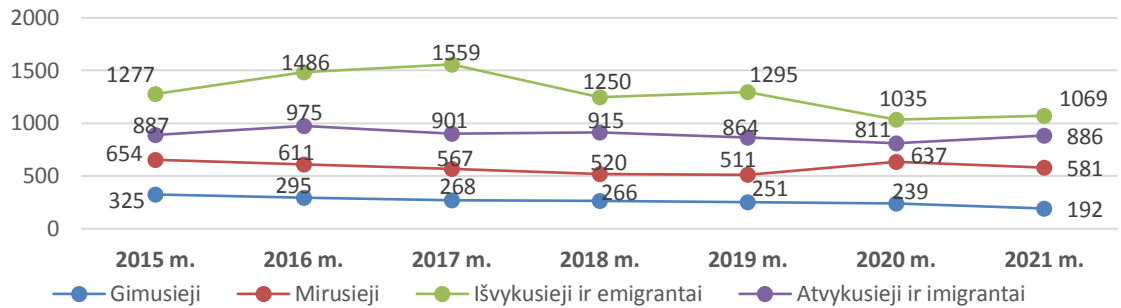
2022 m. pradžioje Raseinių rajono savivaldybėje gyveno 30620 nuolatinių gyventojų, t. y. 572 asmenimis mažiau negu 2021 m. pradžioje. Nuo 2015 m. nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 4393 asmenimis, arba 12,5 proc. (3 pav.).

3 pav. Nuolatiniai gyventojai Raseinių rajono savivaldybėje 2015–2022 m., metų pradžioje
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Mažėjantį Raseinių rajono gyventojų skaičių sąlygoja kasmetinis didesnis mirusių gyventojų skaičius negu gimusių (natūralus gyventojų sumažėjimas) bei neigiamas migracijos saldo. Pastarųjų

metų laikotarpiu pastebimas neigiamas Raseinių rajono savivaldybės gyventojų natūralus prieaugis, t. y. kiekvienais metais mirusių gyventojų skaičius viršija gimusių gyventojų skaičių (4 pav.).

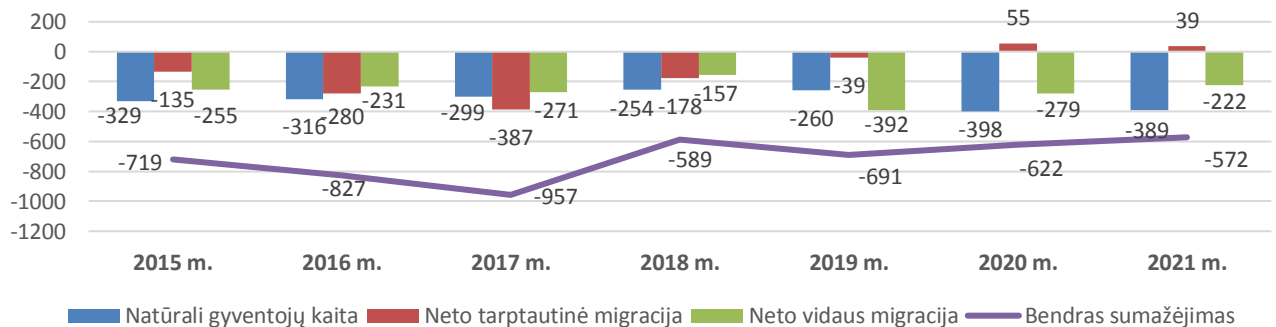

4 pav. Pagrindiniai Raseinių rajono savivaldybės demografiniai ir gyventojų migracijos rodikliai 2015–2021 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Raseinių rajono savivaldybės nuolatinių gyventojų skaičius 2021 m. mažėjo dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir dėl migracijos.

2015–2021 m. dėl natūralios gyventojų kaitos gyventojų skaičius sumažėjo 2245 (51,1 proc. bendro sumažėjimo), dėl neto vidaus migracijos gyventojų skaičius sumažėjo 1807 (41,1 proc. bendro sumažėjimo), dėl neto tarptautinės migracijos – 925 (21,1 proc. bendro sumažėjimo) (5 pav.).

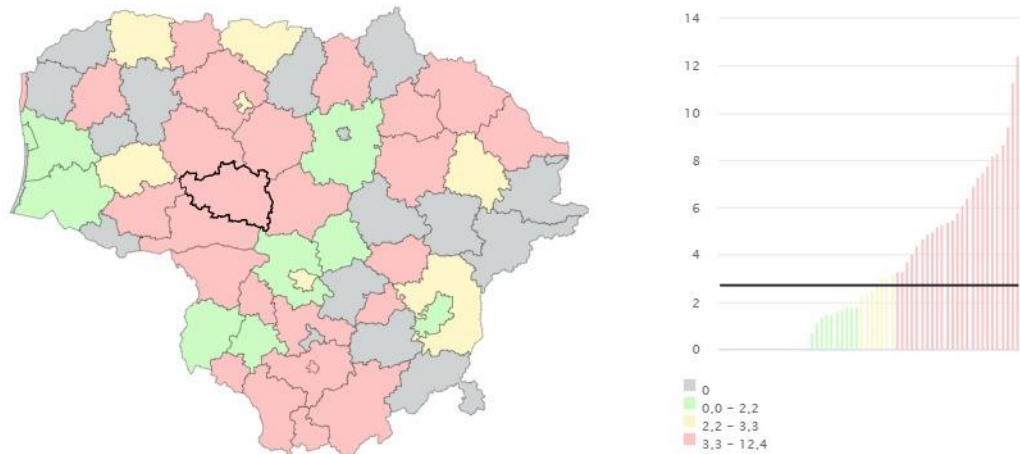
5 pav. Nuolatinių gyventojų skaičiaus mažėjimas Raseinių rajono savivaldybėje 2015–2021 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

3.1.2. Paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų

Paauglių nėštumas – viena aktualiausių paauglių sveikatos problemų visame pasaulyje. Nepilnamečių nėščiųjų komplikacijų tikimybę didina socialiniai ir ekonominiai veiksniai: nėščios paauglės dažnai vengia konsultuotis su gydytoju, stengiasi kuo ilgiau nuslėpti nėštumą, nėštumo metu rūko, vartoja alkoholį, narkotikus, serga lytiškai plintančiomis ligomis.

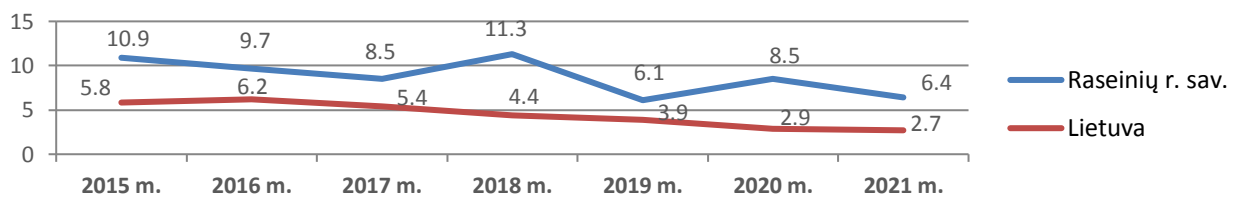
2021 m. Lietuvoje gimdymų skaičius tarp nepilnamečių (15 – 17 m. amžiaus) moterų buvo 105 (2,7/1000 gyv.), Raseinių rajone – 3 (6,4/1000 gyv.). 18-oje Lietuvos savivaldybių tarp gimdyvių paauglių nebuvo (6 pav.).

6 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų 2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

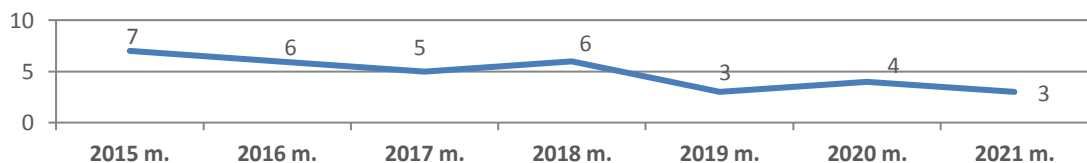
Analizuojant Raseinių rajono paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičiaus 1000 gyventojų rodiklį, 7 pav. matyti, kad šis rodiklis 2021 metais buvo mažesnis 1,3 kartus lyginant su 2020 m. Lietuvoje šis rodiklis per 6 metų laikotarpį tolygiai mažėja. Savivaldybės rodiklis (6,4/1000 gyv.) 2,4 karto viršijo Lietuvos vidurkį (2,7/1000 gyv.).

7 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų Raseinių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2015–2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Paauglių gimdymų skaičius Raseinių rajono savivaldybėje kasmet kinta. 2021 m. rajono rodiklis sumažėjo, buvo fiksuoti 3 paauglių gimdymo atvejai (8 pav.).

8 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius Raseinių rajono savivaldybėje 2015–2021 metais

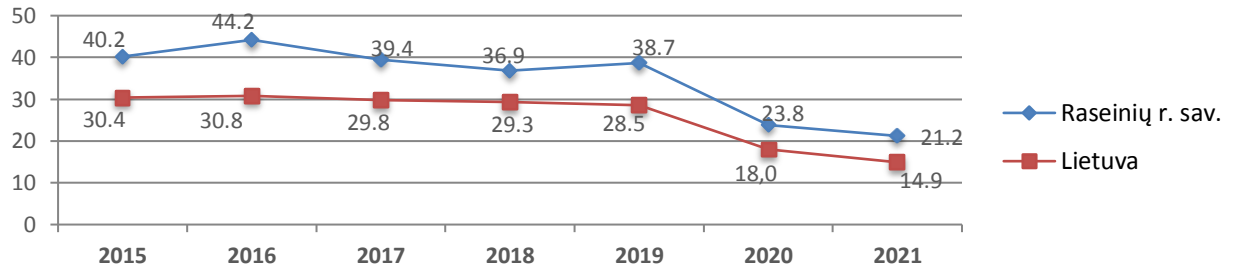
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3.1.3. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų

Išvengiamos hospitalizacijos yra tokios hospitalizacijos, kurių visiškai arba didelės dalies galima išvengti, jeigu būtų pakankamai prieinama ir kokybiška ambulatorinė sveikatos priežiūra, kurioje vykdoma ligų profilaktika, ankstyva diagnostika ir suteikiamas tinkamas gydymas.

Išvengiamų hospitalizacijų rodiklis skaičiuojamas netiesiogiai vertinant ambulatorinių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą bei kokybę.

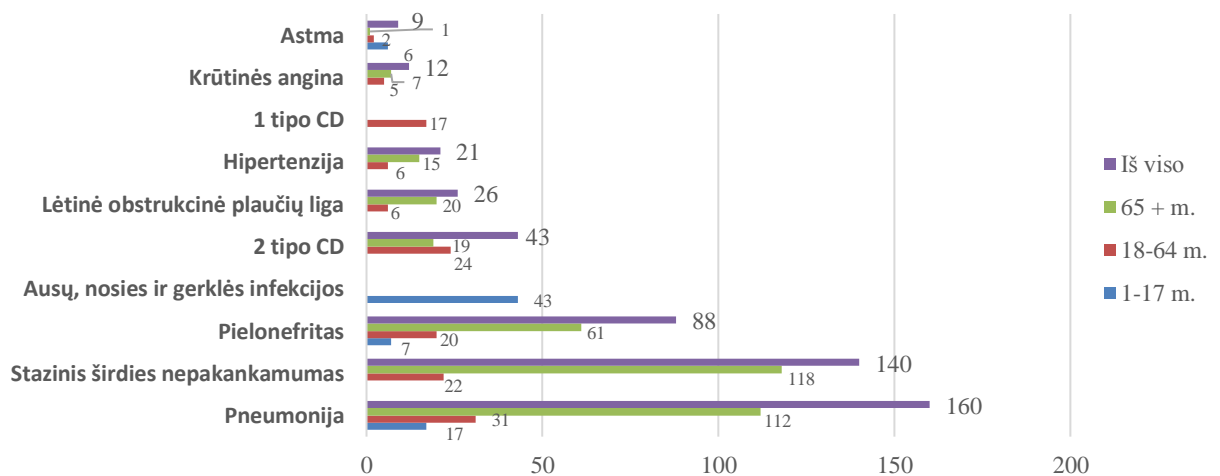
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius tiek Lietuvoje, tiek Raseinių rajono savivaldybėje 2021 m. lyginant su 2019 m., sumažėjo beveik per pusę. Neabejotina, kad tai lėmė susiklosčiusi situacija dėl COVID-19 pandemijos. 2020–2021 m. pokyčiai nebuvo tokie ženklūs, tačiau daugumos išvengiamų hospitalizacijų rodikliai mažėjo. 2021 m. Lietuvoje iš viso užregistruotos 41 604 išvengiamos hospitalizacijos, 1 000-iui gyventojų teko 14,9 atvejų, tuo tarpu Raseinių rajono rodiklis 1,4 karto viršijo šalies vidurkį, ir siekė 21,2/1000 gyv. (652 atvejai) (9 pav.).

9 pav. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv. Raseinių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2015-2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Atsižvelgiant į rodiklius pagal amžių ir priežastį, daugiausiai išvengiamų hospitalizacijų užregistruota 65 m. ir vyresnių asmenų grupėje – dažniausiai šio amžiaus gyventojai gulėjo ligoninėje dėl stazinio širdies nepakankamumo (118 atvejų), pneumonijos (112 atvejų) ir pielonefrito (61 atvejis). Vaikai dažniausiai hospitalizuojami buvo dėl ausų nosies ir gerklės – 43 atvejai ir pneumonijos – 17 atvejų. Darbingo amžiaus gyventojų pagrindinė išvengiamų hospitalizacijų priežastis – cukrinis diabetas – 41 atvejis, pneumonija – 31 atvejis, kiek mažiau stazinis širdies nepakankamumas – 22 atvejai (10 pav.).

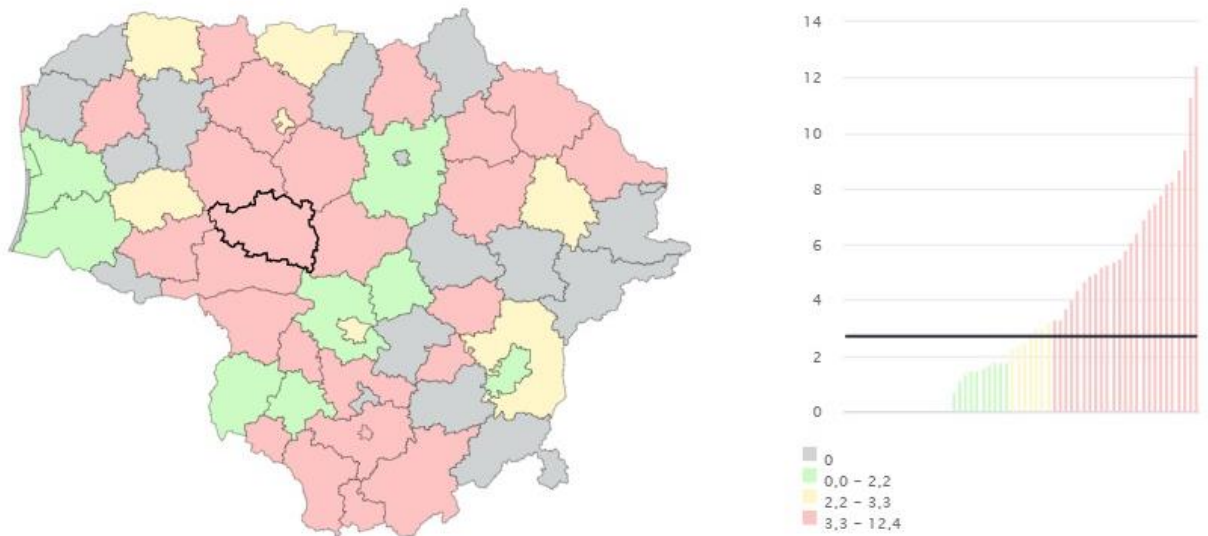
10 pav. Išvengiamų hospitalizacijų skaičius pagal priežastis ir amžiaus grupes Raseinių rajono savivaldybėje 2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2021 metais Raseinių rajone išaugo išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius.

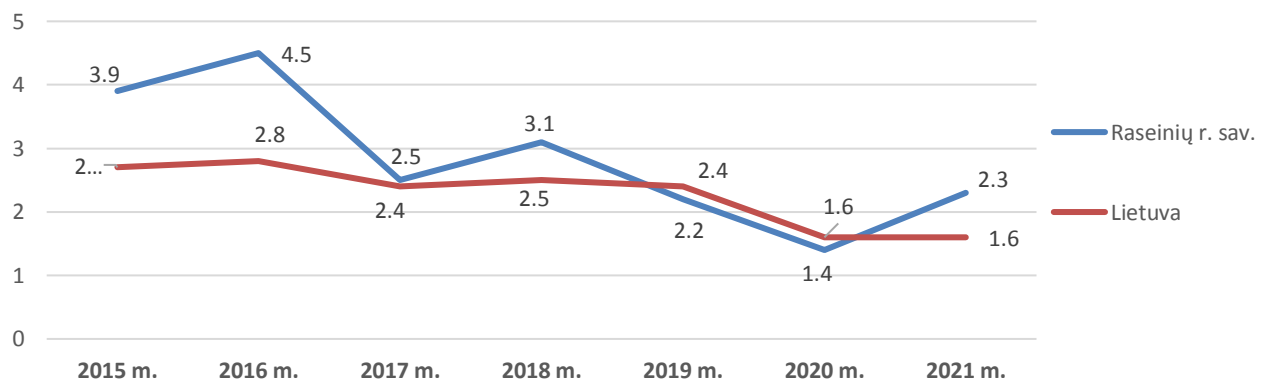

2021 m. Lietuvoje užregistruota beveik 4 tūkst. hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto, kurias būtų galima pagydyti ambulatorinėje sveikatos priežiūros grandyje, Raseinių rajone – 60 (11 pav.).

11 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius 1000 gyv. (18+m.) 2021 metais
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Analizuojant Raseinių rajono išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičiaus 1000 gyventojų rodiklį, 12 pav. matyti, kad šis rodiklis 2021 metais buvo didesnis 1,6 kartus lyginant su 2020 m. Lietuvoje šis rodiklis per 3 metų laikotarpį tolygiai mažėja. Savivaldybės rodiklis (2,3/1000 gyv.) 1,4 karto viršijo Lietuvos vidurkį (1,6/1000 gyv.).

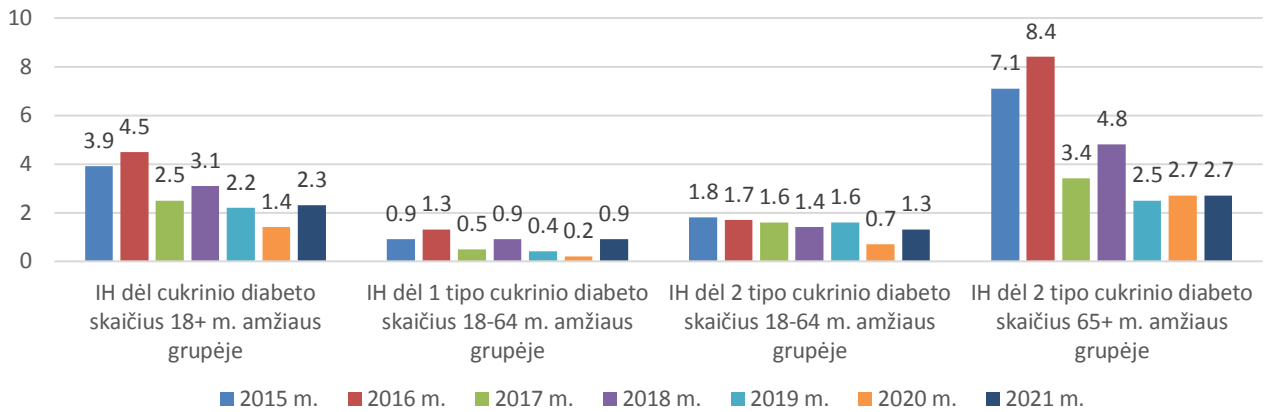

12 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius 1000 gyv. (18+m.) Raseinių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2015–2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Nuo 2015 metų Raseinių rajone sumažėjo išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto tarp 18 metų ir vyresnio amžiaus žmonių ir dėl II tipo cukrinio diabeto ir jo komplikacijų tarp 65 metų ir vyresnių asmenų. Darbingo amžiaus asmenų išvengiamų hospitalizacijų rodikliai gali būti mažesni dėl socialinės apsaugos politikos – darbingi žmonės labiau linkę atsisakyti gultis į ligoninę ir gauti nedarbingu

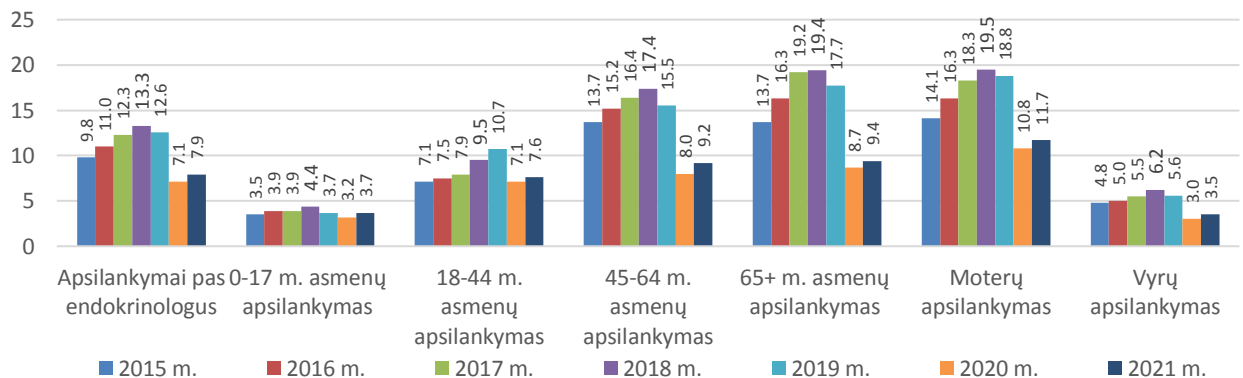
mo pažymėjimą (13 pav.).

13 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius 1000 gyv. pagal amžiaus grupes Raseinių rajone 2015 -2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

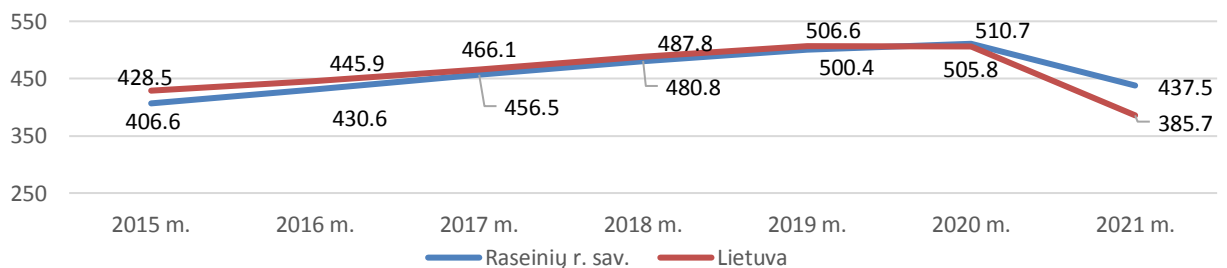
Remiantis statistiniais duomenimis, matyti, kad Raseinių rajone 2021 metais padaugėjo apsilankymų pas endokrinologus. Moterų apsilankymai žymiai dažnesni nei vyrų. Tačiau abiejose grupėse 2021 metais apsilankymų pas endokrinologus skaičius padidėjo. Daugiausia į šios srities specialistus kreipiasi 65 metų ir vyresnio amžiaus asmenys (14 pav.).

14 pav. Asmenų apsilankymai pas endokrinologus pagal amžių ir lytį 100 gyv. Raseinių rajono savivaldybėje 2015–2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

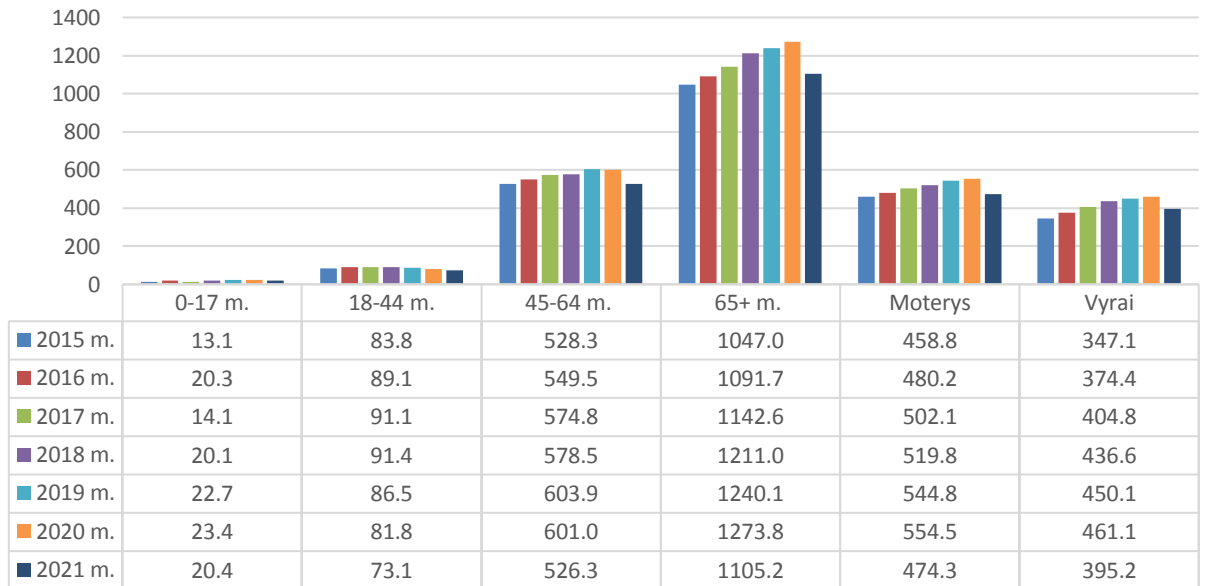
Ligotumas cukriniu diabetu Raseinių rajone tolygiai didėjo nuo 2015 iki 2020 metų, tačiau 2021 m. sumažėjo. Lyginant su šalies vidurkiu, 2021 m. Raseinių rajono (437,5/10 000 gyv.) ligotumo cukriniu diabetu rodiklis buvo didesnis nei Lietuvos (385,7/10 000 gyv.) (15 pav.).

15 pav. Ligotumas cukriniu diabetu 10 000 gyv. Raseinių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2015–2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

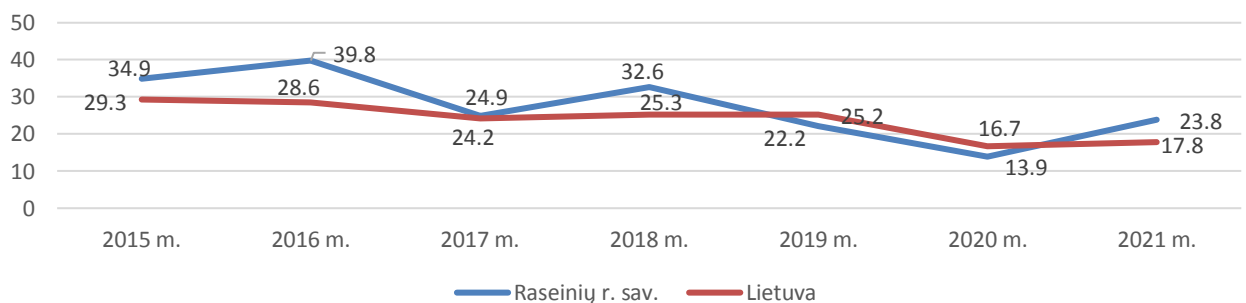
2021 m. Raseinių rajone didžiausias ligotumas cukriniu diabetu registruotas 65 metų ir vyresniems asmenims. Mažiausias – asmenims iki 17 metų amžiaus. Tačiau visose amžiaus grupėse ligotumas cukriniu diabetu 2021 m. sumažėjo. Moterų ligotumas cukriniu diabetu yra didesnis nei vyrų (16 pav.).

16 pav. **Ligotumas cukriniu diabetu pagal amžių ir lytį 10 000 gyv. Raseinių rajono savivaldybėje 2015-2021 metais**

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Analizuojant hospitalinį sergamumą cukriniu diabetu Raseinių rajone, 17 pav. matyti, kad šis rodiklis 2021 metais išaugo ir buvo didesnis 1,7 karto lyginant su 2020 m. Savivaldybės rodiklis (23,8/10 000 gyv.) 1,3 kartus viršijo Lietuvos vidurkį (17,8/10 000 gyv.).

17 pav. **Hospitalinis sergamumas cukriniu diabetu 10 000 gyv. Raseinių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2015–2021 metais**

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

4. IŠVADOS

1. 26 proc. Raseinių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių reikšmių pateko į žaliąją zoną, 64 proc. į geltonąją, o 10 proc. į raudonąją zoną.
2. Raseinių rajono savivaldybėje 2021 m. lyginant su 2020 m. pagerėjo 56 proc. rodiklių, 12 proc. nepakito, o 32 proc. pablogėjo.
3. Raseinių rajono savivaldybėje 2021 m. 46 proc. rodiklių buvo prastesni už Lietuvos vidurkį.
4. Geriausiai Raseinių rajono savivaldybėje sekasi įgyvendinti antrąją Lietuvos sveikatos programos tikslą „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“. Prasčiausiai sekasi įgyvendinti ketvitąją Lietuvos sveikatos programos tikslą „Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius“.

5. REKOMENDACIJOS

1. Siekiant užtikrinti teigiamą gyventojų skaičiaus pokytį 1000 gyventojų, svarbu:

- gerinti socialines ir ekonomines sąlygas gyventojams, siekiant mažinti emigraciją dėl skurdo;
- kurti šeimai palankią aplinką;
- ugdyti šeimos narių gebėjimus spręsti psichologines ir socialines problemas;
- didinti gyventojų aktyvumą ir užimtumą;
- skatinti gyventojų verslumą ir darbo vietų kūrimą.

2. Siekiant sumažinti paauglių gimdymų skaičių, svarbu:

- organizuoti konsultacijas paauglių lytiškumo ugdymo ir lytinės sveikatos klausimais tėvams (globėjams);
- didinti sveikatos raštingumą ŽIV ir lytiškai plintančių ligų klausimais bendruomenėse;
- intensyviau organizuoti ir vykdyti sveikatos ugdymo ir mokymo iniciatyvas lytiškumo ugdymo, lytiškai plintančių ligų, paauglių nėštumo prevencijos bei kontracepcijos klausimais;
- vykdyti individualias konsultacijas jaunimui jiems aktualiomis lytinės ir reprodukcinės sveikatos temomis.

3. Siekiant sumažinti išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų skaičių, svarbu:

- visuomenės sveikatos ugdymo ir mokymo priemonėmis didinti žmonių informuotumą apie I ir II tipo cukrinį diabetą, jo rizikos veiksnius, simptomus, profilaktikos priemones ir galimas komplikacijas;
  - skatinti ir Raseinių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšomis finansuoti mokslu pagrįstą, prevencinių priemonių, apimančių gyventojų fizinio aktyvumo, sveikatai palankios mitybos skatinimo įgyvendinimą;
  - užtikrinti kokybišką ir savalaikių ambulatorinių paslaugų prieinamumą Raseinių rajono savivaldybės gyventojams;
  - atsižvelgiant į tai, kad išvengiamos hospitalizacijos laikomos ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo rodikliu, asmens sveikatos priežiūros specialistai turėtų aktyviau informuoti savivaldybės gyventojus, kaip tinkamai valdyti ligą: laikytis pagal gydytojo rekomendacijas parengto mitybos režimo, užsiimti fizine veikla, tinkamai vartoti paskirtus vaistus, reguliariai konsultuotis su gydytoju. Šios prevencijos priemonės neleidžia ligai komplikuotis ir sukelti tokių sveikatos problemų, dėl kurių reikėtų ilgo, sudėtingo ir brangaus gydymo stacionaruose.
-